

Suhteellista – Mutta kyllä se silti kotona osaa!

Teksti: Anna-Elina Kotilainen

Koiralla on oltava säännöt hallussa ja aloitettava työt etenkin vieraiden lampaiden kanssa pienimmän vahingon periaatteella. Koiralle pitää olla reilu. Kokenematonta koiraa ei voi laittaa eläimille, joita ei koskaan ole paimennettu. Koiratuistakin eläimistä harjoitteluun valitaan alussa lauman kevyimmät eläimet. Kuva Aino Pikkusaari.

Lampuri Anna-Elina Kotilainen eli Ellis pohtii pelisääntöjä, joilla lampaat, koira ja ihminen voivat toimia yhdessä.

Olen reilusti epämurkavuusalueella, kun pohdin karjan ja paimenkoiran suhdetta, koska minulla ei ole juuri taustadataa mielipiteeni tueksi. Uskoisin, että monella meistä on omat näkemyksemme ja kokemuksemme. Lähestyn aihetta siitä, mitä olen nähnyt oman saunani ikkunasta, kuten täälläpäin kuvaillaan suppeaa näkökulmaa. Kävisin tästä aiheesta mielelläni enemmän keskustelua näkökulmaa laajentaakseni.

En tiedä, onko paimenkoiran ja karjan välinen peli ihan reilu, kun toinen toteuttaa itselleen luontaista hallintaa ja toinen pakenemista. Mahdollisesti ajattelen tätä liikaa itseni kautta, sillä sisarusparven nuorimpana olin pihaleikeissä kohtuullisen alisteisessa asemassa.

Ehkä on hyvä avata tulokulmaani vähän lisää. Henkilökohtaisesti olen (lähes) aina lampaiden puolella. Minusta ajatus, että lampaat ovat koiria varten, eräänlaisia paimenuksen statisteja, älyttömiä sivuhenkilöitä, on ärsyttävä. Mielleyhtymäni on, että hankitaan lapselle lemmikki leikittäväksi sillä, ei sen kanssa. (Leikin määritelmä: kaikilla on kivaa, turvallista ja koko leikin ajan pidetään kiinni sovitusta säännöistä. Toiminnasta tulee kiusaamista, jos jokin näistä ei ole voimassa koko leikin ajan.)

Paimenuksessa lampaalla on saaliin näkökulma, koiran näkökulma on metsästäminen. Vaikka paimenkoirien työkalupakissa ei ole muun muassa metsästyksen liittyvää tappopurentaa, on toiminta metsästys-

käyttäytymistä. Paimennettava eläinlaji, erityisesti lammas, ei tätä tietenkään ennen pelin sääntöjen selviämistä tiedä.

Karjaeläimet tietenkin oppivat tuntemaan tilan koirat. Ne tietävät, jos joku koirista ei paimenna lainkaan, ne oppivat tuntemaan erilaiset rajat, mitä kullakin koiralla on. Koira taas oppii, että lammas tekee tietyissä tilanteissa tietyllä tavalla, ja lammas oppii, että väistämällä koiran tuomaa painetta hyvissä ajoin paine pienenee. Kyse on luottamuksesta kahden lajin välillä, yhdessä sovitusta pelisäännöistä.

Tämä on myös kohta, jossa ohjaajan rooli korostuu. Ihmisen havainnointi kiinnittyy paimennustilanteessa helposti vain koiran suoritukseen: tekeekö se oikein,

Ellis lampurina haluaa, että koira on reilu lampaille. Koiralla täytyy olla riittävästi rohkeutta mennä kohti, mutta itseluottamusta antaa lampaalle tilaa kääntyä ja väistää. Eli että koira laittaa painetta alkuun vähän ja sitä hitaasti kasvattaen tutkii, missä juuri kyseisen lauman pakopiste on. Kuva Aino Pikkusaari.

kuunteleeko se, toimiiko se. Vähemmälle huomiolle jää lampaiden kokemus. Ahdistako tai pelottaako niitä? Onko niiden liikkuminen mahdollisimman rentoa ja palautuvatko ne? Onko paimennus reilua lampaille? Käyttääkö koira painetta oikein ja reilulla tavalla?

Itseäni kiinnostavat ihmisten kokemukset, joten: me Pulun kanssa ei olla ikinä osattu mitään missään muualla. Tietysti kyse oli siitä, että ei olla juuri koskaan käyty missään. Työt onnistuvat kotona, koska meidän vähäistä vähäisemmät sääntömme ovat meillä kaikilla tiedossa, lampailla, Pululla ja minulla. Usein me kyllä paikkaamme taidon puutetta ensin vauhdilla ja sitten korjaavilla kokemuksilla.

Juuri Pulun vaatimatonta paimennusura miettiessä olenkin tullut jälkiviisaaseen johtopäätökseen: oikeasti olisi ollut todella tärkeää käydä treenaamassa koiraa muuallakin kuin omassa katraassa. Olisi ollut tärkeää opettaa Pululle paimennuksen yleismaailmalliset säännöt, joita muutkin paimennetut karjat puhuvat.

Jos päästää tilalleen vieraita koiria ja ihmisiä paimentamaan, myös vieraiden toivoisi pelaavan näillä samoilla säännöillä. Erityisen reilua se olisi paimennettavia eläimiä kohtaan. Koiran toiminnan rajaaminen sääntöjen oppimiseen saakka on hyvää ja turvallista, vaikka koiran omistaja siitä vähän mieltään pahoittaisi (vaikka ”kyllä me kotona osataan”). Paimennuksessa edetään ja vastuu lisääntyy, kun on todennettu, että perusteet on opittu ja luottamuksen on mahdollista syntyä tämänkin karjan ja koiran välille.

Minä olen lampuri ja paimenet ovat olleet minulle työkavereita, osittain työkaluja. Pidän työkaluista, jotka toimivat tarkoituksessaan hyvin ja joiden käytön oppii kohtuullisen nopeasti. Eli koirista, joilla on riittävä moottori ja taipumukset. En kuvittele tarvitsevani Ferraria, enemmän ehkä Lada Nivan. Sellaisen, joka pystyy sekä ahtaassa sisätilassa että pienillä pohjoissavolaisilla pelloilla ja metsässä paimentamaan erilaisia, välillä aika itsetietoisiaakin lampaita. Jonka kanssa voin käydä erilaisissa kohteissa paimenessa, paimentamassa erilajisia eläimiä.

Koska minä olen ensisijaisesti lampuri, haluan, että koirani on reilu lampaille. Haluan, että koiralla on riittävästi rohkeutta mennä kohti, mutta itseluottamusta antaa lampaalle tilaa kääntyä ja väistää. Haluan, että se oppii säännöt ja aloittaa vieraiden lampaiden kanssa työn pienimmän vahingon periaatteella. Eli että koira laittaa painetta alkuun vähän ja sitä hitaasti kas-

Paimennuksessa on kyse luottamuksesta ja yhdessä sovitusta pelisäännöistä kolmen lajin välillä. Paimennuksessa lampaalla on saaliin näkökulma, koiran näkökulma on metsästäminen. Silti koiran täytyy kommunikoida sekä eläinten että ohjaajan suuntaan, jotta toiminta on sujuvaa ja kaikille reilua. Kuva Aino Pikkusaari.

vattaen tutkii, missä juuri kyseisen lauman pakopiste on.

Koiralle olen sen verran reilu, etten laita kokemattomaa koiraa eläimille, joita ei koskaan ole paimennettu. Valitsen lauman kevyimmät eläimet alussa harjoitteluun. Jos joku emo on ihan pissipää, se vaikuttaa jalostusvalinnoissa. Yleismaailmalliset paimennussäännöt, jotka alussa mainitsin, pitää karjankin osata, jotta luottamus koiran ja paimennettavien välillä voi syntyä.

Onnea vaan pennun etsintään, Ellis! No ei, en todellakaan kuvittele, että pentu osaa kaiken syntymälahjana. Suunnitelma on, että seuraavan pennun kanssa toimin itse viisaammin kuin Pulun kanssa ehdin ja osasin. Pulun kunniaksi on sanottava, että

näin vähällä harjoittelulla se kuitenkin on tehnyt sen, mitä olen pyytänyt, ja työt on tullut tehdyksi. Puhun vain Pulusta, sillä ensimmäisen paimenkoirani Windyn koulutti onneksi sen kasvattajan tytär Silja.

Yksin ei tarvitse eikä kannata yrittää suoriutua. Apua on saatavilla. Onneksemme meillä on aktiivinen Paimenkoirayhdistys, kasvattajia, jotka jaksavat pyrkiä aina vaan, pentue pentueelta, parempiin paimennusominaisuuksiin ja terveempiin koiiriin, kouluttajia, jotka uhraavat aikaansa ja tarmoaan oppiakseen itse lisää ja jakaakseen sitten oppimaansa eteenpäin, ja tilallisia, jotka päästävät vieraita paimentamaan karjaansa. Kiitos teille jokaiselle.